

3. Кухленко О., Смиронова О Стратегия инвестиционной деятельности в Украине. Экономика Украины. Изд. «Пресса Украины» К.2002 №11 С.22-27.
4. Космидайло І.В. Інноваційна спрямованість як засіб економічного росту. АПС - 2006 № 6(60) С.112.
5. Лавковец О. М. Формування системи заходів державної підтримки інноваційного процесу. Вестник НТУ «ХП». – 2006.- № 13(1), - 278с.
6. Рассоха В.В. Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення. АПК - 2006 №6(60) С.119.
7. Статистичний щорічник АРК за 2005г. За ред. В.І. Колесник. М. Сімферополь 2005. с.572.

Возненко Н.І., Ізюмська О.С.

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У процесі функціонування підприємство стикається з впливом конкурентного середовища на його розвиток. Одним із напрямків посилення конкурентних позицій підприємства може бути підвищення його адаптивних властивостей.

Багато вітчизняних та закордонних вчених займалися розробкою адаптаційних заходів для підприємств. [1, 2, 3, 4] Необхідність методичного забезпечення адаптаційного управління, яке дозволяє адекватно та швидко реагувати на негативний та позитивний вплив факторів зовнішнього середовища на соціально-економічні системи обумовлює актуальність такого дослідження.

Мету даного дослідження становить розробка комплексного методичного підходу до розвитку стратегічного потенціалу на основі підвищення адаптивних властивостей системи управління підприємством в умовах нестабільного середовища. В межах цієї мети були поставлені та вирішені наступні задачі:

- 1) дослідити взаємозв'язок впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства на розвиток його стратегічного потенціалу,
- 2) розробити алгоритм коригування стратегії розвитку підприємства через підвищення адаптивних властивостей підприємства як соціально-економічної системи.

При розробці адаптаційних заходів необхідно чітко розрізняти типи адаптацій. Так пасивна адаптація передбачає реагування системи на зміни зовнішнього середовища. Активна адаптація полягає у власному впливі на нього. Системи, що здатні до адаптації, в свою чергу підрозділяються на ті, що самі настроюються, та на ті, що самоорганізуються. В першому випадку під впливом зовнішнього оточення змінюється спосіб функціонування самої системи. В другому випадку мова йде про зміни структури управління системою в цілому через вплив зовнішніх факторів.

Зовнішнє оточення має тривірневу структуру: макро -, мезо - та мікро - рівня. Виділяють також об'єктивно існуючі чинники зовнішнього середовища (економічні закони суспільства, урядові рішення, податкова ставка, стан міжнародного ринку, стан національного і регіонального ринку, та ін.) та суб'єктивно існуючі (розпорядження вищих органів управління, позиція конкурентів на ринку, та ін.).[5, с.152-154] До факторів зовнішнього середовища зазвичай відносять технічні, соціальні, демографічні, економічні, екологічні, правові, міжнародні та ін. Більшість авторів, що вивчали ці питання, відносять їх до макrorівня, та вважають що вони мають односторонній вплив на підприємство. Треба заперечити це твердження, бо з позиції кібернетики підприємство як відкрита соціально-економічна система є елементом сукупного масиву підприємств галузі, який становить об'єкт індикативного державного регулювання. При впливі на об'єкт суб'єкт змінюється також згідно принципу зворотного зв'язку. Тобто сталий розвиток підприємства позитивно відбивається як на рівні розвитку галузі, так і на рівні соціально-економічного розвитку держави. Тобто підприємство має можливість впливати на фактори зовнішнього середовища.

Ми вкладаємо в поняття «зовнішні ресурси підприємства» можливість використання результатів цього впливу на фактори зовнішнього середовища. Таким чином, підприємство має як внутрішні, так і зовнішні ресурси. У попередніх дослідженнях можливість залучення зовнішніх ресурсів розглядали лише з точки зору використання позитивних коштів [6,с.204].

Взаємозв'язок внутрішніх та зовнішніх ресурсів підприємства систематично зображено на рис.1.

Під час функціонування підприємство розробляє стратегію позиціонування на ринку згідно власних конкурентних переваг. Стратегічні дії необхідні для діяльності підприємства, щоб підвищити його конкурентоспроможність та забезпечити сталий розвиток. Умови та пріоритети формування конкурентних переваг підприємства майже завжди носять задалегідь невизначений характер, що заперечує можливість екстраполяції минулих тенденцій розвитку підприємства при плануванні рівня конкурентоспроможності.

Основним принципом формування конкурентних переваг за таких умов стає «рух від майбутнього до теперішнього стану». Попередні дослідження дозволили встановити склад базових (типових) стратегій трансформації стратегічних конкурентних позицій підприємства (табл. 1).

Важливою умовою досягнення сталого розвитку підприємства за таких умов є адаптація підприємства до можливих трансформацій зазначених зовнішніх факторів.

Адаптація формує систему координат, яка визначає конкретну поведінку підприємства, через яку здійснюється погодження мети розвитку підприємства з факторами зовнішнього та внутрішнього середовища. Визначення пріоритетів забезпечення конкурентоспроможності та досягнення конкурентних переваг

базується на послідовному зіставленні та встановленні відповідності комплексних релевантних характеристик внутрішнього середовища підприємства до вимог його зовнішнього оточення, а також на обґрунтуванні оптимальних способів адаптації підприємства до навколишніх умов.

Після вибору стратегії настає етап її реалізації. В процесі реалізації стратегії підприємство може зіштовхуватись з проблемами, які необхідно вирішувати шляхом стратегічних змін. Тому розроблена система стратегічного планування передбачає постійну перевірку, оцінку та, при необхідності, коригування стратегії підприємства. Оцінку застосованих стратегій слід здійснювати на основі результатів їхньої реалізації. Ця оцінка стратегії підприємства передбачає визначення успішності її внутрішніх та зовнішніх показників. Ступінь досягнення підприємством запланованих цілей визначає його успішність [6, с.299].

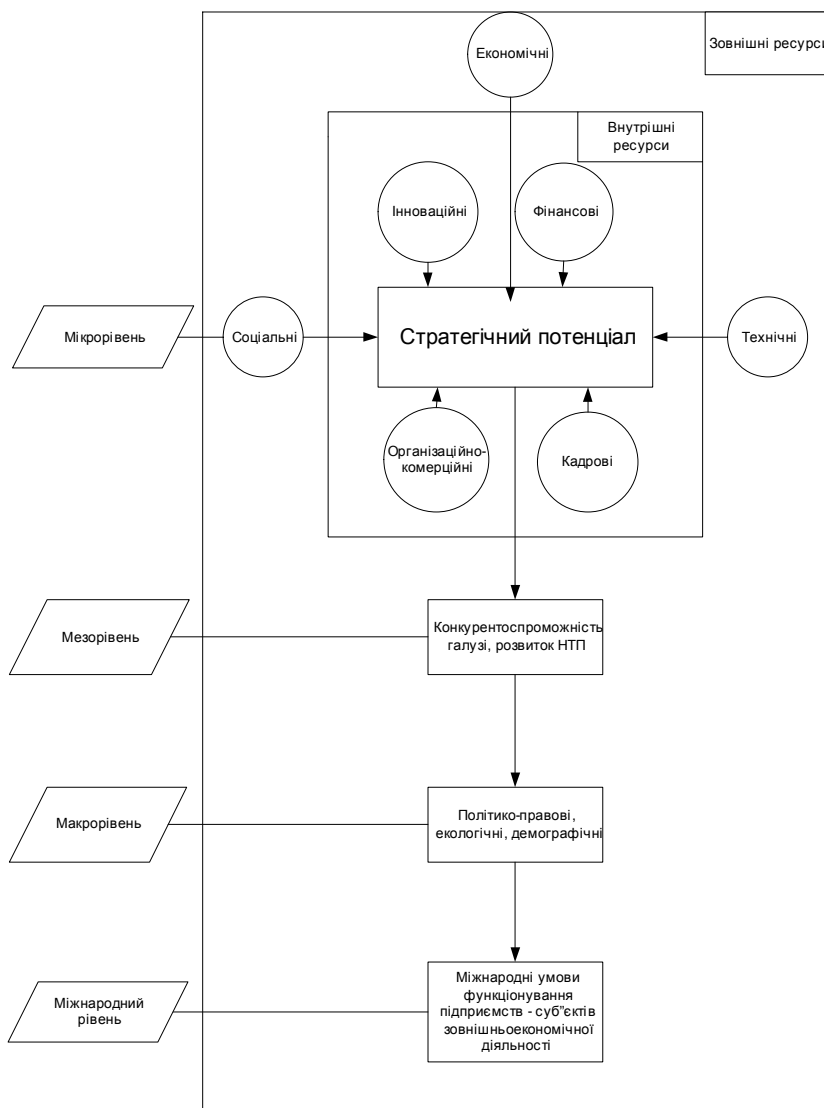

Рис.1. Взаємозв'язок зовнішніх та внутрішніх ресурсів підприємства

Оцінка внутрішньої та зовнішньої успішності стратегії здійснюється шляхом порівняння планових та фактичних показників діяльності підприємства та формування на цій основі її інтегральних показників. На основі поєднання цих оцінок будується матриця «інтегральної оцінки стратегії» (рис.2) [6, с.300]. У результаті формується висновок про успішність стратегії, який відображає варіанти подій: продовження реалізації обраної стратегії; коригування стратегії, яке передбачає зміни зовнішніх та внутрішніх ресурсів. Внутрішні зміни можуть торкатися роботи всіх функціональних підрозділів підприємства, та його структури взагалі.

Зовнішні ресурси підприємства, та внутрішні ресурси підприємства створюють систему стратегічних ресурсів підприємства. Алгоритм розробки та

Водночас з поняттям "адаптація" існує поняття "адаптивне управління", що трактується як управління системою з високим ступенем невизначеності процесу, яким потрібно керувати. В даному випадку наявною є інформація про належність процесу до певного класу та мету управління. Задача в даному випадку постає у пошуку алгоритму управління, визначені адаптивного регулятора, що забезпечуватиме досягнення визначеної мети для певного об'єкту та моделюватиме умови його функціонування.

Під час адаптивного управління об'єктом виступає рівень розвитку підприємства або його потенціал, суб'єктом – генеральна мета стратегічного управління та її деталізація на складові підділі. оцінки стратегії показано на рис.3.

Таблиця 1. Характеристика базових стратегії досягнення конкурентних переваг підприємства

Назва стратегії	Характеристика бажаних конкурентних переваг	Умови реалізації стратегії
Збереження (захист) позицій (S ₁)	Монополізація впливу на умови ринкового обміну	Наявність великих обсягів капітальних ресурсів, активна інноваційна політика, ліберальне державне антимонопольне регулювання
Активний маркетинг (S ₂)	Активізація маркетингової діяльності підприємства	Можливість відновлення платоспроможного ринкового попиту та продовження життєвого циклу ринку, різноманіття споживчих вимог
Вивіз капіталу (S ₃)	Використання налагоджених маркетингових при обмеженні інвестицій у технологічний розвиток	Відсутність значних (за вартістю) ринкових бар'єрів "входу-виходу", завершальна стадія життєвого циклу ринку, наявність реальних можливостей більш вигідного альтернативного використання капітальних ресурсів
Переслідування лідеру (S ₄)	Випереджувальне технологічне лідерство, маркетингові інновації, глибока диференціація товарного асортименту	Низький рівень диференціації споживчих вимог, початкова стадія життєвого циклу ринку, можливості майбутнього підвищення ємності ринку та обсягів попиту
Пошук ринкової ніші (S ₅)	Спеціалізація за певними якісними параметрами конкурентоспроможності продукції	Ймовірність посилення диференціації споживчих вимог, можливість близьких негативних змін життєвого циклу ринку
Впровадження масового виробництва (S ₆)	Підвищення ефективності виробництва при використанні ефекту масштабу	Низький рівень диференціації споживчих вимог, низькі бар'єри між сегментами ринку
Симбіотична спеціалізація (S ₇)	Спеціалізація за певними якісними параметрами конкурентоспроможності продукції	Можливість вузької спеціалізації на тривалому виконанні замовлень обмеженої кількості споживачів при скороченні витрат на маркетинг
Диференціація товарного асортименту (S ₈)	Інноваційна товарна політика, глибока диференціація асортименту	Можливості глибокої сегментації ринку, наявність складних споживчих вимог
Вичерпання потенціалу (S ₉)	Низькі інвестиційні витрати, налагоджений економічний виробничий процес	Відсутність значних обсягів вільних інвестиційних коштів, скорочення ємності ринку
Розвиток збутових каналів (S ₁₀)	Активізація збутової діяльності підприємства	Збільшення ємності ринку, початкова стадія життєвого циклу ринку, низький рівень розвитку збутових каналів
Оптимізація асортименту (S ₁₁)	Фокусування на витратах, уніфікація та полегшення споживання продукції	Низький рівень диференціації споживчих вимог, збільшення ємності ринку
Скорочення асортименту (S ₁₂)	Ефективність виробництва певної продукції, низькі невиробничі витрати	Можливості економії на заходах щодо просування продукції, низька диференціація споживчих вимог
Реорганізація збуту (S ₁₃)	Розширення збутових каналів, активізація окремих складових комплексу маркетингу	Можливість збільшення ємності ринку, початкова стадія життєвого циклу ринку
Антикризова диверсифікація (S ₁₄)	Ефективність виробництва певної продукції, низькі невиробничі витрати	Низька диференціація споживчих вимог, відсутність значних обсягів вільних інвестиційних коштів
Ліквідація (S ₁₅)	Немає	Неможливість відновлення платоспроможності підприємства

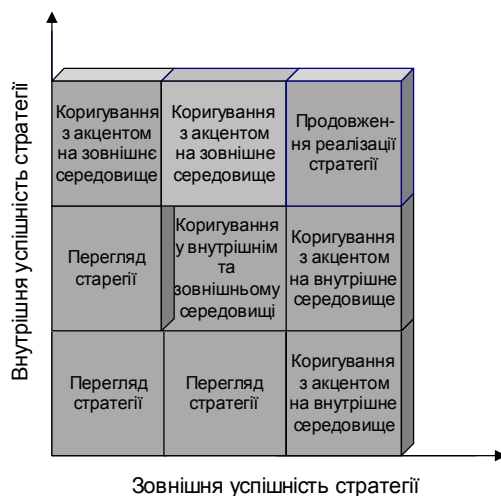

Рис. 2. Матриця «інтегральна оцінка стратегії»(6, с.300)

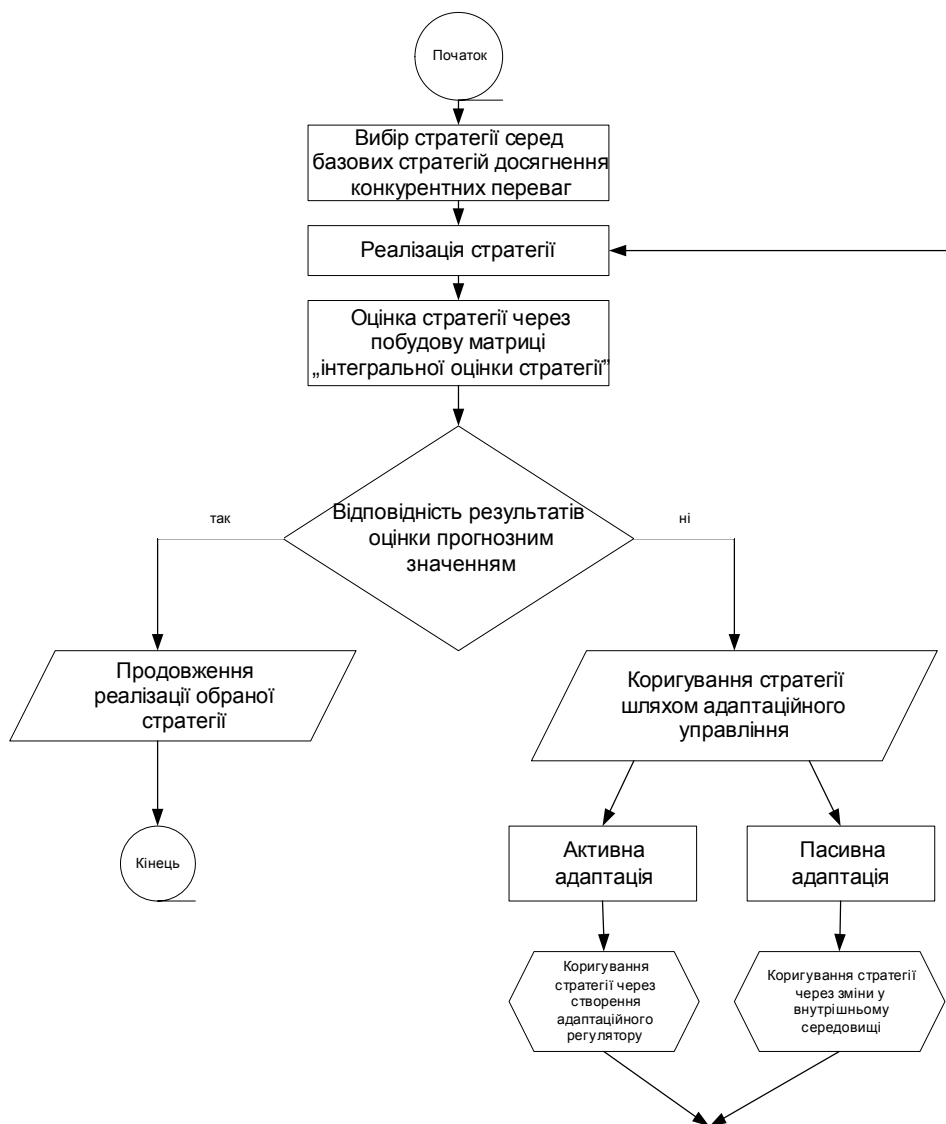

Рис.3. Алгоритм розробки та оцінки стратегії розвитку підприємства через підвищення адаптивних властивостей (розроблено авторами на підставі [6])

Тому доречно адаптивне управління підприємством розділити на такі складові: управління рівнем розвитку підприємства (пасивна адаптація) та управління стратегічним потенціалом підприємства при залученні стратегічних ресурсів (активна адаптація). У першому випадку при впливі зовнішнього середовища на підприємство воно лише реагує на зміни через коригування внутрішнього логістичного потоку. У другому випадку необхідна розробка адаптивного регулятора, що сам провокуватиме зміни зовнішнього середовища, тобто проектуватиме вхідний та вихідний логістичні потоки, яка стає можливою за умов оптимального розвитку інформаційної бази підприємства (необхідність великого масиву даних поведінки системи за попередні періоди), бо потребує прогнозування наслідків та математичного моделювання можливих змін при використанні адаптивного регулятора.

Таким чином, в роботі було досліджено взаємозв'язок впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, на основі якого було запропоновано алгоритм коригування стратегії розвитку підприємства. Його етапи визначають роль та місце адаптивного управління у системі проектування загальної стратегії підприємства, що дає змогу визначити конкурентну обґрунтованість сформованої системи ресурсів підприємства та можливість підвищення використання стратегічного потенціалу підприємства.

Напрямами подальшого розвитку може стати розробка методики розвитку стратегічного потенціалу підприємства для підвищення його адаптивних властивостей в процесі формуванні конкурентних переваг через використання адаптивного регулятора.

Джерела та література

1. Пулянович Олена Василівна. Синтез системи адаптивного управління грошовими потоками: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Донецький національний ун-т. — Донецьк, 2005. — 16с.

- Крикавський Є., Гринів Н., Таранський І. Логістика та розвиток організації.—Львів: ДУ «Львівська політехніка», 1999.- 198с.
- Чухрай Наталія Іванівна. Формування інноваційного потенціалу промислових підприємств на засадах маркетингу і логістики: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.06.01 / НАН України; Інститут регіональних досліджень. — Л., 2003. — 41с.
- Курчєєва Г.И., Алетдинова А.А., Хворостов В.А. Оценка адаптивного потенциала предприятия // Управление риском. – 2006. – №2. – с.34-40.
- Діагностика стану підприємства: теорія і практика: Монографія / За заг. ред. проф. А.Е.Воронкової. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006.- 448 с.
- Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: Монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Іванова Ю.Б., д-ра екон. наук, професора Тищенко О.М. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 384с.

Грозний І.С.

СПРИЙНЯТЛИВІСТЬ ПРОМИСЛОВІСТЮ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ УТВОРЕНЬ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВИКОРИСТАННЮ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ

І. Вступ. Досвід економічного розвитку підтверджує, що еволюційний процес в економіці здійснюється саме за допомогою інновацій. Вони сприяють модернізації та структурній перебудові. Для забезпечення сприятливих умов інноваційної діяльності промислових підприємств, велике значення має формування інноваційних інфраструктурних утворень, реалізація ефективної державної інноваційної політики на регіональному рівні, створення сприятливих умов для фінансового забезпечення інноваційної діяльності. В умовах дефіциту власних коштів та низької кредитної активності комерційних банків альтернативним джерелом фінансування розвитку українських інноваційних інфраструктурних утворень може стати венчурний капітал.

Сприйняття інновацій та інноваційних інфраструктурних утворень як вирішального фактора економічного розвитку знайшло своє відображення у багатьох дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних авторів, теоретиків та практиків: В.М. Гейця, П. Друкера, С.М. Ілляшенка, Є.В. Крикавського, Б. Санто, Р. Солю, Д.М. Черваньова, М.Г. Чумаченка та інших. Майже кожний дослідник наводить свої ознаки класифікації інноваційних інфраструктурних утворень. Однак тематиці використання венчурного капіталу в інноваційній діяльності увагу приділяло обмежене коло вітчизняних дослідників: Л.Л. Антонюк, М.А. Козоріз, Н.Ю. Пікуліна, А.М. Поручник, І.Я. Софіщенко.

На думку автора, доцільно продовжити дослідження у цьому напрямку та визначити рівень сприяння інноваційних інфраструктурних утворень венчурному інвестуванню в Україні, що необхідно, в кінцевому рахунку, для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств.

ІІ. Постановка завдання: вивчення сучасного стану інноваційних інфраструктурних утворень в Україні та сприйнятливості їх вітчизняною промисловістю; визначення рівня сприяння інноваційних інфраструктурних утворень використанню венчурного капіталу.

ІІІ. Результати.

Недостатня підтримка інноваційної діяльності державою призвела до розриву зв'язків науки з виробництвом, унаслідок чого зменшилася частка вітчизняної продукції, яка має сучасне наукове забезпечення. На рис. 1. показана динаміка питомої ваги інноваційно активних підприємств в загальній кількості промислових підприємств за 1994-2004 рр.

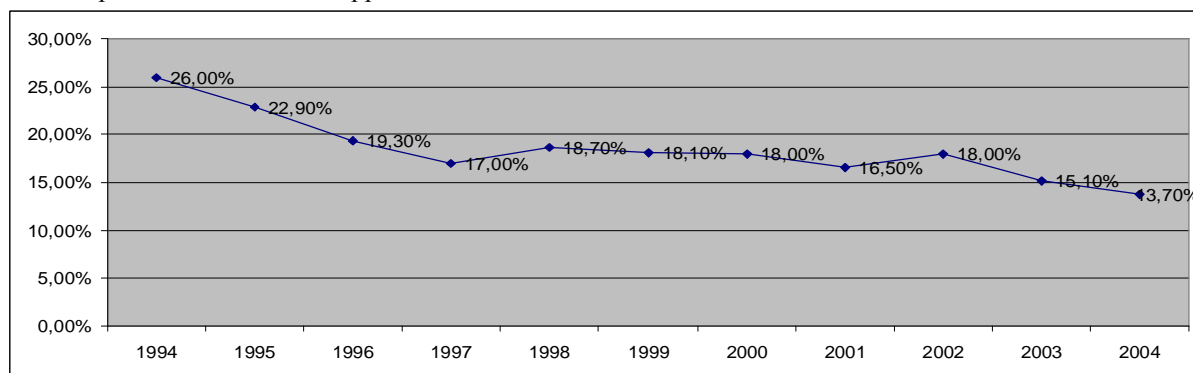

Рис.1. Динаміка питомої ваги інноваційно активних підприємств в загальній кількості промислових підприємств

Для порівняння відзначимо, що серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності в цей час мали Португалія і Греція: перша – 26%, друга – 29%, що приблизно в 2 рази вище ніж в Україні. А порівняно з країнами – лідерами в технологічній сфері, такими як Нідерланди, Австрія, Німеччина, Данія і Ірландія, в яких цей показник складає, відповідно, 62, 67, 69, 71 і 74%, розрив складає 3-4 рази. Вибірковий аналіз стану інноваційної діяльності в промисловості України показав, що на кінець 2004 року